

Razvoj tipologije država u svrhu analize kvalitete života u Europi

Sažetak

Uvod

Proširenje Europske unije predstavlja mogućnost poboljšanja razumijevanja načina na koji pojedina država može utjecati na rezultate za svoje građane: povećanje raznolikosti vodi do znatnih razlika u smislu politika i njihove primjene te donosi izazove u smislu broja i složenosti tih razlika. Jedan od načina na koji se može baviti tim izazovima jest svrstavanje država u skupine. To se nastojalo postići primjenom brojnih različitih modela u Europi i šire, ali nijedan od tih modela ne usredotočuje se na kvalitetu života s obzirom na sve države koje su trenutačno članice EU-a. Cilj ovog projekta bio je razviti tipologiju država usmjerenu na kvalitetu života kao višedimenzionalno načelo za 34 države obuhvaćene trećim Europskim istraživanjem o kvaliteti života (EQLS).

Politički kontekst

U Europi vlada općenita sklonost tome da se prilikom ocjenjivanja ciljeva i učinkovitosti gospodarske i socijalne politike, uključujući kvalitetu života, u obzir uzme široki raspon rezultata. Neka tijela koja sastavljaju izvješća i prate kvalitetu života u Europi objavila su izvješća u kojima se preporučuje da se u smislu pokazatelja dobrobiti ne treba ograničiti na mjerenje BDP-a. Strategijom Europa 2020., usvojenom u lipnju 2010. godine, utvrđeni su mjerljivi ciljevi za brojne pokazatelje koji nadilaze BDP, a koji se upotrebljavaju za praćenje Strategije održivog razvoja EU-a.

U nekim je državama članicama EU-a gorući problem nezaposlenost, dok je u drugima to niski životni standard (čak i među zaposlenima). Pristup kojim se države svrstavaju u pojedine skupine s obzirom na prirodu njihovih najvećih problema u smislu kvalitete života predstavljao bi korisne smjernice za utvrđivanje aspekta kojemu je potrebno posvetiti posebnu pozornost u okviru politika. Ovim se pristupom može istaknuti način na koji djelovanje države ima najveći utjecaj na kvalitetu života. Njime bi se također omogućila procjena međusobne

zavisnosti dimenzija i mjere u kojoj različite politike i strategije vode do različitih rezultata u smislu kvalitete života te bi se moglo utvrditi mogu li se različitim pristupima postići slični rezultati.

Pristup

Idealan sustav svrstavanja država u skupine trebao bi biti: utemeljen na institucionalnim čimbenicima širokog značenja, relativno stabilan tijekom vremena i relevantan za kvalitetu života. Kako bi ispunila te zahtjeve, ova je studija obuhvaćala tri elementa:

- detaljan pregled literature o skupinama država s obzirom na kvalitetu života za „brzu procjenu dokaza“;
- empirijsku klustersku analizu manjeg broja pokazatelja sposobnosti i radnji država kako bi se istražilo može li se ovaj pristup upotrebljavati za proširenje, ažuriranje i potvrdu sustava proizašlog iz pregleda literature;
- empirijsku analizu EQLS-a iz 2012. kako bi se utvrdilo u kojoj se mjeri sustavom svrstavanja država u skupine mogu objasniti razine u kvaliteti života na razini pojedine države.

Glavni zaključci

Iz pregledane literature proizlazi da unatoč razlikama u pristupima i pretpostavkama postoji sklonost konvergenciji. Ovdje je utvrđeno da postoji sedam skupina država: nordijske države, zapadni otoci, kontinentalne države, države Sredozemlja, baltičke države, države središnje i istočne Europe te države Balkana. U okviru istraživanja o kvaliteti života ima smisla podijeliti grupu država Sredozemlja utvrđenu u literaturi na dvije skupine: istočne i zapadne države. Time dobivamo osam skupina država na najpodrobnijoj razini.

Na temelju empirijske klusterske analize dobivamo različit sustav svrstavanja u skupine na najpodrobnijoj razini (sedam skupina). Međutim, ako se primijeni manje detaljna razina analize, primjenom analize koja se temelji na literaturi i empirijske klusterske analize proizlazi da 26 država pripada sličnim skupinama. Rezultati najavljuju mogućnost razvoja metode potvrđivanja, proširenja i ažuriranja sustava svrstavanja država u skupine na temelju analize široko dostupnih pokazatelja na makrorazini. Međutim, s obzirom na to da uporabom trenutačnih široko dostupnih pokazatelja nije bilo moguće dobiti sustav klasifikacije koji je u potpunosti sukladan sa sustavom koji se temelji na literaturi, na ovom je području potreban daljnji rad.

Također je utvrđen sustav od pet skupina. On obuhvaća kombiniranje skupina koje su slične u smislu obrazaca kvalitete života kako bi se izbjeglo dobivanje skupina sa samo jednom ili dvjema državama, a cilj je obuhvatiti svih 28 država članica EU-a. Ovdje se kontinentalna skupina kombinira sa zapadnim otocima, baltičke države kombiniraju se sa državama središnje i istočne Europe, dok se države istočnog Sredozemlja (Cipar, Grčka i Turska) kombiniraju s državama Balkana.

Sustav s trima skupinama osmišljen je za primjenu u slučajevima kada je potreban samo općeniti sažetak o razlikama na razini država. Te tri skupine jesu nordijske države, države zapadne Europe i države središnje i istočne Europe.

Mjerilo višedimenzionalnih problema u smislu kvalitete života pod nazivom prilagođeni omjer broja stanovnika (*adjusted headcount ratio*, AHCR) osmišljeno je i ispitano na podacima EQLS-a iz 2012. godine. AHCR je pokazatelj u rasponu od 0 do 1 kojim se mjeri razina i jačina višedimenzionalnih nedostataka u kvaliteti života. Najniža je vrijednost 0,01 (Island), a najviša 0,19 (Bugarska). AHCR je najčešće najniži u državama sjeverne i zapadne Europe, a najviši u južnim i istočnim državama.

U državama u kojima je vrijednost AHCR-a visoka, u relativnoj su mjeri značajniji problemi u smislu osnovnog životnog standarda i kvalitete javnih službi. U državama u kojima je njegova vrijednost niža, osobe suočene s višedimenzionalnim problemima u smislu kvalitete života veću važnost pridaju problemima u području zdravlja, mentalne dobrobiti, percipirane društvene isključenosti i smanjenja društvenog kapitala.

Političke smjernice

Sustav s osam skupina vrlo je koristan za utvrđivanje razlika između država u smislu ukupne kvalitete života, materijalne neimaštine i nedostataka u radu javnih službi, umjereno je prikladan za procjenu pitanja gradskih četvrti, smještaja, mentalne dobrobiti, percipirane društvene isključenosti, društvene napetosti i zdravlja, dok se u pogledu utvrđivanja država s visokim i niskim razinama smanjenja društvenog kapitala nije pokazao korisnim. Preporučuje se njegova uporaba na najpodrobnijoj razini, gdje je pažnja usmjerena na 34 države i gdje se želi postići najveća razina detalja.

Sustav s pet skupina koristan je kada je riječ o 28 država članica EU-a. Njegovom primjenom postižu se dobri rezultati u utvrđivanju značajnih razlika u smislu kvalitete života, ali nije toliko koristan kada se radi o razlikama povezanim s problemima smještaja te, u manjoj mjeri, mrežom podrške i društvenim napetostima.

Uporaba sustava s trima skupinama preporučuje se za situacije u kojima prednost ima manji broj skupina, iako će taj sustav dovesti do određenog gubitka podataka.

Za specifične dimenzije kvalitete života potrebno je preciznije svrstavanje država kojim se uzimaju u obzir razlike između država u pogledu izazova i politika relevantnih za promatranu dimenziju. Iako postoje značajne razlike između država u smislu smanjenja društvenog kapitala, ovaj se pristup nije pokazao korisnim za podjelu država na temelju tog problema.

U svrhu razvoja sustava koji se može unaprijediti s vremenom, preporučuje se daljnje istraživanje uporabe pokazatelja na makrorazini kako budu dostupniji. Pokazatelji koji se odnose na politiku tržišta rada, obiteljsku politiku i građansko sudjelovanje vjerojatno će biti posebno važni za kvalitetu života.

Dodatne informacije

Izvešće *Developing a country typology for analysing quality of life in Europe* („Razvoj tipologije država u svrhu analize kvalitete života u Europi“) možete naći na web stranici <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1447.htm>

Za dodatne informacije obratite se voditeljici istraživanja Daphne Ahrendt na adresi e-pošte: dap@eurofound.europa.eu